

Några gymnasieflickors syn på sin livskvalitet

STRESS

*Klockan går!
Skynda dig!
Du ska vara där om 5 min.
För fasen, du kan inte
börja borsta håret nu!
Glöm inte din väska.
Usch, du kommer för sent.
Din cykel är sönder, ta
pappas.
Här är nyckeln!
Om du kunde röra på dig!
Tiden står inte stilla!
-Å vad jag önskar att
tiden stod stilla i minst
5 min*

(Allmänna Barnhuset, sid 14 (1995).

Författare: Malin Hedroy & Vjollca Jasharaj

Uppsats Soc FRI302, 41-60 p

Vårterminen 2003

Handledare: Magnus Karlsson

ABSTRACT

Författare: Malin Hedroy & Vjollca Jasharaj

Titel: *Några gymnasieflickors syn på sin livskvalitet*

Uppsats Soc FRI 302, 41-60 p

Handledare: Magnus Karlsson

Sociologiska institutionen, vårterminen 2003

Unga flickors välmående är idag en viktig faktor att uppmärksamma, eftersom flera undersökningar visar att de mår dåligt. Därför blir livskvalitet en viktig aspekt i arbetet för unga flickors välbefinnande.

Syftet med denna uppsats är att beskriva vad livskvalitet betyder för några gymnasieflickor i Lund, samt vilka faktorer som påverkar denna. För att besvara detta har vi använt oss av enkäter och djupintervjuer. Vi utgår från resultaten och tillämpar lämpliga teorier för att beskriva livskvaliteten hos flickorna. Vi analyserar resultaten ur ett sociologiskt perspektiv med inriktning på faktorer som: bakgrund, hälsa, skola, och fritid. Dessa teman är några av de faktorer som inverkar på flickornas vardag och uppfattning om sin livskvalitet.

Vi kom bland annat fram till att livskvalitet för flickorna i vår undersökning är att ha god hälsa. Några faktorer som har negativ inverkan på deras välbefinnande är stress, mediernas påverkan och att de har för mycket att göra i hemmet och i skolan. Flickornas inställning till sin kropp och utseende är influerad av media. Mediernas påverkan leder till att de försöker uppnå den kroppsideal bilden, vilken gestaltas i form av slanka och vältränade kroppar.

Nyckelord: Livskvalitet, fritid, stress och kroppsfixering.

Förord

På BRIS i Stockholm har man kunnat konstatera att barnstress blir allt vanligare. Stressen återkommer i många samtal och har vuxit till ett reellt problem under 1990-talet. Idag finns det barn som visar symptom på vad som har betecknats som "utbrändhet", de är deprimerade och passiva. Barn liksom vi vuxna, blir bombarderade med information och det gäller inte bara i skolan. Fritiden kan knappast kallas fri tid längre. Allt ska gå fort och alla behov ska tillfredställas omedelbart och man får aldrig ha tråkigt.

Stressen som återfinns i många unga flickors vardag bidrar till att de mår dåligt. Flickornas uppfattning om sin livssituation visar hur de ser på sin livskvalitet. I skolan, hemmet och på fritiden utformas flickornas identitet. Nu för tiden är också massmedia delaktig i ungdomars identitetsskapande. Nerdragningar, överbelastningar och resursbrist bidrar till att dagens unga mår allt sämre. Det bristande välbefinnandet och den ohälsosamma stressen berör flickornas helhetssituation i samhället, bland annat skolgång, fritid, familjesituation och övrigt socialt nätverk.

Uppsatsen kommer att fokusera på vad livskvalitet betyder för några gymnasieflickor och vilka faktorer som påverkar deras syn på livskvalitet.

Vi vill tacka flickorna som har ställt upp på intervjuerna och i vår enkätundersökning. Ett speciellt tack till rektorerna på gymnasieskolorna och bibliotekspersonalen som har gjort detta möjligt. Vi vill även tacka Emil Johansson, Catharina Larsson och Fatmire Jasharaj Kurti som har korrigerat vår uppsats.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	1
1.1 BAKGRUND	1
1.2 LIVSKVALITET	2
1.3 SYFTE.....	4
1.4 FRÅGESTÄLLNING	4
2. METOD.....	4
2.3 URVAL	6
2.4 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	7
2.5 FÖRFÖRSTÅELSE	8
2.6 ETIK	8
3. TIDIGARE FORSKNING KRING UNGA FLICKOR	8
4. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	9
4.1 SAMHÄLLETS FÖRÄNDRING.....	11
4.2 LIVSSTIL	12
4.3 DET SOCIALA ARVET	13
4.4 KROPPEN UR ETT HISTORISKT PERSPEKTIV	14
4.5 KROPPSFIXERING	15
4.6 FRITIDEN.....	16
4.7 IDENTITETSUTVECKLING.....	17
5. RESULTATREDOVISNING.....	19
5.1 PRESENTATION AV INTERVJUPERSONERNA	19
5.1.1 Anna.....	19
5.1.2 Sandra	19
5.1.3 Pia	20
5.1.4 Hanna	20
5.2 SOCIAL BAKGRUND	20
5.3 LIVSKVALITET OCH HÄLSA.....	21
5.4 MOBBNING.....	24
5.5 ALKOHOL OCH TOBAKSVANOR	25
5.6 LIVSKVALITET	26
5.7 KROPPSFIXERING	27
5.8 FRITID OCH SKOLA	29
6. ANALYS OCH TOLKNING	30
6.1 FLICKORNAS BAKGRUND.....	30
6.2 LIVSKVALITET	31
6.3 KROPPSFIXERING	32
6.4 FRITIDEN.....	34
7. SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION.....	36
LITTERATURFÖRTECKNING	38
BILAGOR.....	40
TEMATISERAD DJUPINTERVJU	40
ENKÄT	41

1. Inledning

Överallt i media, främst i reklam, ser vi hur kvinnor framställs som trådmala modeller. Det snedvridna magra skönhetsidealet riktar sig till den unga målgruppen och främst flickor. I en undersökning om tonåringars psykosociala hälsa som gjordes under 2002 i Bohuslän kan man se att många unga flickor berättar att de mår dåligt¹. Anita Kruse² är en av dem som har varit med och gjort undersökningen och som vi har varit i kontakt med. Kruse menar att ohälsa bland ungdomar inte bara är individens problem utan att alla måste vara delaktiga, d v s att samhället måste arbeta förebyggande.³

De symptom som har ökat mest hos unga människor är ångest, ångslan och oro. Den har i stort sett fördubblats i åldrarna 16-24 år under 1990- talet, hävdar Socialstyrelsens undersökningar.⁴ Enligt Ungdomsmottagningarna i landet har framför allt äldre tonåringar och främst flickor svårigheter att få hjälp med sina psykiska problem.⁵ I vissa fall kan en del av ovannämnda påfrestningar klaras av med hälsan i behåll. Det finns en del som till och med växer och utvecklas av dessa kriser, medan andra mår så pass dåligt att deras hälsa försämras. Utifrån detta perspektiv kommer vi att undersöka vilka faktorer som påverkar flickornas uppfattning om sin egen livskvalitet.

1.1 Bakgrund

I dagens samhälle råder slit- och slängmentalitet bland många. Vi är ständigt tvungna att arbeta för att skaffa oss onödiga saker som vi i själva verket inte behöver. Detta för att vi tror att vi kan leva ett mer lyckligt och harmoniskt liv. Med den utgångspunkten är det inte konstigt att många flickor mår dåligt av de ohälsosamma influenser som påverkar deras livsstil. Livsstilen beskriver hur vi väljer att leva utifrån vår livssituation. Den är även viktig för vår identitet och ger samtidigt uttryck för social tillhörighet. Levnadssättet man väljer kan ge god hälsa eller vara ett hot mot den. Miljön vi lever i kan ge missvisande kroppsuppfattning och leda till en stressad tillvaro. Det är alarmerande att dagens ungdomar känner sig bekanta med plastikoperationer, mobbning och droger. En undersökning av dessa frågor är inte bara

¹ Undersökningen om ungdomars psykosociala hälsa i Bohuslän (2002)

² Chef för Ungdomsmottagningen i Partille

³ Forum Väst (2002)

⁴ SOU 2001:55

⁵ SOU 1998:31

intressant utifrån området i sig. För oss är det även av stor vikt eftersom ungdomsfrågor kommer att beröra våra yrkesområden. Livskvaliteten definieras på olika sätt beroende på vem det är som uttrycker sig om den. Så här definieras livskvalitet i Bonniers stora lexikon:

”Den behovstillfredsställelse som en viss mänsklig miljö ger möjlighet till. Livskvalitet syftar på förhållanden som inte enbart kan mätas i pengar, t ex frihet för den enskilde att bestämma över sin tillvaro, god bostad och miljö, välutvecklad omsorg om barn, sjuka och gamla, jämställdhet mellan könen, medinflytande i utbildning och yrkesliv”.⁶

Dagens media har bidragit till att unga flickors har svårare att hänga med i vad som erbjuds via media. Den lilla individen dras omedvetet in i olika uppfattningar om hur man ska se ut, och på vilket sätt man ska vara för att passa in på den massmediala bilden. Denna förvirring har orsakats av det enorma informationsflöde som råder idag och den har även bidragit till att den enskilda individen upplever en känsla av isolering. Mediernas påverkan är en av faktorerna som har bidragit till att en stor del av dagens unga flickor mår dåligt och känner sig stressade.⁷ Detta belyses i undersökningen som gjordes i Bohuslän⁸, där det bland annat kunde utläsas att en del av flickorna hade dåligt självförtroende och var missnöjda med sin kropp. Det är inte konstigt att många flickor saknar invändningar mot att förändra sin kropp i syfte att få bättre självförtroende. Flera andra faktorer inverkar i flickors kroppsuppfattning som t ex deras omgivning. Det är därför viktigt att ge stöd åt flickor så att de inte känner sig osäkra, utan istället trygga. Undersökningen i Bohuslän visade att var sjunde ungdom saknade en vuxen att tala med. Nästan hälften ansåg att de inte med förtroende kunde vända sig till någon vuxen i skolan.⁹ Barnens hälsa måste skyddas från miljöhot, menade Dr Marc Danzon.¹⁰ Att investera i en god hälsa för barnen är viktigt för att säkra mänsklig och ekonomisk utveckling.¹¹

1.2 Livskvalitet

Livskvalitet är ett ämne i tiden som berör vårt vardagliga liv. Även om expertis efterfrågas inom området har begreppet livskvalitet diskuterats sedan sextiotalet av bland annat ekonomer, filosofer och psykologer. Det är först på senare tid som man har försökt att mäta livskvalitet med hjälp av olika mått. Det är främst inom vården och psykologin man har använt sig av mått,

⁶ Bonniers stora Lexikon på CD-rom (2001)

⁷ Göthlund A (1997)

⁸ Undersökningen om ungdomars psykosociala hälsa i Bohuslän (2002)

⁹ Ibid (2002)

¹⁰ Chef för WHO: s Europaregion

¹¹ www.who.dk (2003)

för att mäta patienters hälsotillstånd och livskvalitet. Genom att mäta födelse, dödsstal och uppgifter om förekomsten av olika sjukdomar, kan man avspegla sociala förhållanden i det studerade samhället¹². Idag finns ett intresse att studera aspekter som är positiva för hälsan med avseende på livskvalitet, såsom socialt och emotionellt välbefinnande och lycka. Intresset är att täcka många olika aspekter på hälsa. Tanken är att forskningen om livskvalitet skall göra det möjligt att etablera ett samlat mått på hälsa tillämpbart på individ, grupp och samhälle.¹³

Livskvalitet är ett begrepp som kan definieras på olika sätt och samtidigt innebära olika saker för varje individ. Ett sätt är att tala om objektiv respektive subjektiv livskvalitet. Objektiv livskvalitet är mer eller mindre synliga yttre tecken på att man har rimliga förutsättningar för att kunna uppleva god livskvalitet. Det kan exempelvis röra sig om adekvat arbete, ekonomi, boende, fungerande relationer till vänner och anhöriga. Subjektiv livskvalitet är individens upplevelse av hälsa, närhet till andra, trygghet i sig själv och lycka. Oftast görs underökningar med hjälp av enkäter som mäter livskvalitet där den fokuserar på den subjektivt upplevda livskvaliteten.¹⁴

Forskaren Sören Ventegodt beskriver begreppet livskvalitet på följande sätt: *”Livskvalitet – det är när livet slår i gnistor. Det är när vi förverkligar vårt livs djupaste drömmar, när vi vill ägna livet åt, när vi finner kärleken och håller liv i den år efter år”*.¹⁵ Ventegodt betonar att andra inte kan ge oss livskvalitet, utan att det är vi själva som måste skapa den. Vi måste även se efter de sanna värdena i vårt liv, annars försämrar livskvaliteten och hälsan likaså. Att dela livet med någon man tycker om kan många gånger förknippas med livskvalitet. För många människor innebär livskvalitet gemenskap, glädje, omsorg, ömhet, trygghet, uppskattning, respekt och kärlek. Han menar även att livskvalitet borde prioriteras högst på dagordningen. Här har vi sett hur livskvalitet har tolkats historiskt och fram till idag. Förr innebar livskvalitet att man var fri från sjukdomar, medan det idag är mer inriktat på att individen känner sig tillfredsställd även på andra plan.

¹² Andersson S - I (2002)

¹³ Ibid (2002)

¹⁴ Ventegodt S (1997)

¹⁵ Ibid, omslagssida (1998)

1.3 Syfte

Syftet med uppsatsen är att vi ska få en förståelse för vad begreppet livskvalitet kan betyda för flickor, samt vilka faktorer som påverkar deras livskvalitet.

1.4 Frågeställning

Våra huvudteman bakgrund, hälsa, skola och fritid ska ligga till grund för att belysa vilka faktorer som påverkar några gymnasieflickors livskvalitet.

- Vad betyder livskvalitet för flickorna som är med i vår undersökning?
- Vilka faktorer påverkar flickornas syn på sin livskvalitet?

2. Metod

Vi kommer att utgå från hermeneutiken som är en förståelseinriktad forskningsansats där tolkning utgör den huvudsakliga forskningsmetoden. Inom ramen för en hermeneutisk forskningstradition söks inga absoluta sanningar, eftersom de inte finns enligt den hermeneutiska kunskapsteorin. Istället söker forskaren nya och mera fruktbara sätt att förstå företeelser som kan vara svåra att hantera i vår vardagsförståelse. Forskningsfrågor som kan omformuleras i termer av "vad betyder det" lämpar sig ofta för en hermeneutisk forskningsansats.¹⁶ I den hermeneutiska forskningsansatsen finns olika beskrivande metoder, kvalitativa såväl som kvantitativa.¹⁷

Efter att ha fått inblick i olika forskningsteorier om hur det förhåller sig bland unga flickor, konstruerade vi enkät- och intervjufrågor som vi skulle använda i vår undersökning.

2.1 Enkäter

En enkätundersökning är en kvantitativ metod där man själv formar frågorna efter gruppens eller det egna behovet. Man kan undersöka en större målgrupp, vilket kan ge en klarare bild av

¹⁶ Thurén T (1991)

¹⁷ Widerberg K (2002)

vad flertalet tycker och tänker. Kvantitativ data bygger på siffror och resultaten kan läggas fram i form av diagram och tabeller. Vi valde att ha med många frågor i enkäten för att få inblick i flickornas uppfattning om begreppet livskvalitet. Livskvalitet är ett svår- definierat begrepp och kräver nästan att man har med många frågor för att täcka det. Sedan kommer vi naturligtvis att redovisa bara de frågor som är relevanta för vår undersökning. Vi valde även att ha med några öppna frågor i enkäten, för att få en personlig inblick i vad livskvalitet betyder för flickorna. Öppna frågor ger möjlighet för respondenten att även uttrycka och fördjupa sig i frågan. Nackdelen med en kvantitativ metod kan vara att respondenten uppfattat någon fråga felaktigt i enkäten, och eftersom forskaren inte kan uppmärksamma detta leder det till missvisande svar.¹⁸

2.2 Intervjuer

För att få ett mer levande och personligt perspektiv valde vi att använda oss av tematiserade djupintervjuer med fyra flickor på skolorna. Kvalitativ metod kännetecknas av närhet till forskningsobjektet. Som forskare försöker man sätta sig in i den undersöktes situation och se världen utifrån hans eller hennes perspektiv. Med detta som utgångspunkt kan man skapa sig en djupare och mer fullständig uppfattning av det fenomen man studerar¹⁹.

Fördelen med tematiserad djupintervju är att man kan få en djupare insikt, beskriva tonfall, mimik och pauser i hur respondenten upplever frågan och situationen.²⁰ Intervjun har sin styrka i att vi får direkt kontakt med den enskilde respondenten. Den som utför intervjun har möjlighet att ställa följdfrågor till de befintliga frågorna och låta respondenten uttala sig fritt. En nackdel med att göra intervjuer kan vara att respondenterna inte riktigt kan slappna av och tänker mer på hur de ska förhålla sig till frågorna. Risken är då att svaren blir enformiga och ytliga. Man ska undvika provocerande frågor och den som intervjuar bör vara neutral, annars finns risk för missförstånd.²¹

Genom att använda sig av olika metoder kan man på olika sätt skapa sig närhet eller distans till studieobjektet. Exempelvis leder frågeformulär till ett distanserat förhållningssätt. Intervjun skapar närhet eftersom intervjuaren kan påverka forskareffekten. Närheten som skapas genom intervjun kan bidra till att forskaren lättare kan klargöra frågor som respondenten inte förstår.

¹⁸ Holme I-M & Solvang B-K (1997).

¹⁹ Ibid (1997)

²⁰ Bell J (2000)

²¹ Sjöberg K (1999)

På grund av detta valde vi två metoder att närma oss gymnasieflickorna; dels enkäter som är förknippade med distans, dels intervjuer som skapar närhet. Men närhet kan i vissa situationer vara negativ och skapa distans, vid eventuella känsliga frågor. Medan distans kan vara ett bra sätt att komma närmare ett problem och skapa närhet. Vid eventuella känsliga frågor uppnås friare resultat genom enkäten. För att forskaren inte ska påverka respondenten ska forskarens identitet, värderingar och övertygelser inte påverka produktionen och analysen av kvalitativ data.²²

Målsättningen för varje undersökning är att ha en så reliabel eller pålitlig information som möjligt. Reliabiliteten bestäms av hur mätningarna utförs och hur noggranna vi är vid bearbetningen av informationen. Användandet av flera metoder gör att man ser saker ur olika perspektiv och möjligheten att bekräfta resultat kan öka validiteten i data. Vid kvantitativa metoder är det viktigt att tänka på hur representativ den information man har är. Validitet innebär att man verkligen har mätt det man ville mäta och reliabilitet handlar om den information man samlat in är pålitlig.

Validitet och reliabilitet har inte samma centrala plats i kvalitativa undersökningar eftersom man där vill få en bättre förståelse av vissa faktorer. Alltså kommer inte den statistiska representativiteten i fokus. Det är omöjligt att förena detta med en djupgående undersökning av personens upplevelser och deras medvetenhet. Problemet med att få en giltig (valid) information är i princip mycket mindre i kvalitativa undersökningar än i kvantitativa studier.²³

2.3 Urval

För att kunna belysa vår frågeställning valde vi att dela ut 100 enkäter sammanlagt, till gymnasieflickor vid två olika skolor i Lund. Vi valde även att använda oss av tematiserade djupintervjuer med fyra flickor. Anledningen till att vi valde detta tillvägagångssätt har att göra med att vi inte ville att undersökningen skulle bli för ensidig. Valet av gymnasieskolor och gymnasieflickor gjordes slumpmässigt. Vi var inte intresserade av att göra en jämförelse mellan skolorna utan istället av vad livskvalitet betyder för gymnasieflickorna och vilka faktorer som

²² Sjöberg K (1999)

²³ Holme I-M & Solvang B-K (1997)

påverkar denna. Många var intresserade av att vara delaktiga i undersökningen, vilket underlättade sökandet av intervjupersoner.

Anledningen till att vi valde att undersöka livskvalitetens betydelse för några gymnasieflickor har att göra med att vi såg reportaget: "Hur mår unga tjejer i Västsverige" som skildrade situationen för unga flickor.²⁴ Efter att ha kommit i kontakt med SVT och Västnytt där reportaget sändes fick vi kontakt med Anita Kruse. Kontakten med Kruse var givande och bidrog till att vi fick upp intresset ännu mer kring begreppet flickors livskvalitet. Vi beslöt att undersöka det som forskats inom området och hittade bland annat rapporten som Verica Stojanovic skrivit. Rapporten handlar om unga flickors välfärd.²⁵ Efter att ha läst rapporterna ville vi undersöka hur det förhöll sig bland några gymnasieflickor i Lund. Vi tycker även att god livskvalitet är en viktig förutsättning för att gymnasieflickor ska må bra och känna glädje inför sin framtid. Tillståndet av välbefinnande har ett samband och inverkar på hur man upplever sin syn på livskvalitet.

2.4 Tillvägagångssätt

Vårt tillvägagångssätt var att först göra en pilotundersökning vid skolorna. Med hjälp av pilotundersökningen kunde vi se på ett ungefär om vår enkät var bra utformad och enkel att följa. Vi tog kontakt med flickorna i samband med deras raster. Enkäten delades ut av oss och på det sättet kunde vi svara på eventuella frågor.

Det var inga problem att genomföra intervjuerna på skolan. Genom kontakten med rektor och bibliotekspersonal fick vi tillgång till enskilda grupprum där vi kunde utföra våra intervjuer ostört. När vi hade samlat in alla enkäter valde vi att sammanställa resultaten i dataprogrammet SPSS.²⁶

Vi valde att använda oss av bandspelare för att inte missa något viktigt av intervjun och för att ge intervjupersonerna vår fulla uppmärksamhet. Bandspelaren förenklade arbetet med att analysera och sammanställa intervjuerna. Vi kunde på detta sätt också ta ut direkta citat från intervjutillfällena. Vid varje intervjutillfälle talade vi om för intervjupersonen att vi skulle använda oss av en bandspelare.

²⁴ www.svt.se/västnytt (2003)

²⁵ Stojanovic V (2002)

²⁶ Aronsson Å (1999)

2.5 Förförståelse

Vid en reflektion över de frågor som skulle vara med på enkäten och intervjuerna kom vi fram till att vår undersökning kan ha påverkats av våra egna värderingar. Om vi reflekterar över oss själva kan vi förstå på vilket sätt man påverkas av olika influenser och vad som är aktuellt i dagsläget. Det är möjligt att vi själva påverkats av media och att vi upplever mycket stress, vilket kan ha medfört att vi även har valt att behandla dessa områden. De här tankarna uppkom när vi analyserade resultaten från enkäter och intervjuer. Vi har under arbetets gång försökt att vara objektiva. Såsom vi ser det nu, finns det många olika faktorer som inverkar på sättet man lägger upp och genomför en undersökning.²⁷

2.6 Etik

Det är viktigt i ett forskningssammanhang, att inte utsätta respondenten för fysisk eller mental stress. När forskning genomförs är det viktigt att respektera individer och deras integritet. Detta kan man göra genom att garantera anonymitet, då undviks eventuella problem gällande känslig data. Därför har vi fingerade namn på våra intervjupersoner, för att skydda deras anonymitet. Sekretesslagen gäller även här och är viktig att informera respondenterna om, innan man genomför undersökningen. Syfte och respondentens uppgift skall informeras innan intervjun äger rum. Vilka förutsättningar som gäller för deltagandet och att de kan dra sig ur när de själva känner för det.²⁸

3. Tidigare forskning kring unga flickor

Den forskning vi har fått tag i behandlar välfärd och hälsa där dessa aspekter är viktiga faktorer i begreppet livskvalité. Relevant forskning som vi har valt att använda oss av, är den som Västra Götalands region gjorde om ungdomars psykosociala hälsa.²⁹ I rapporten redovisas resultaten från en undersökning av tonåringars psykosociala hälsa. Resultaten baseras på drygt 6400 enkäter besvarade av elever i årskurs sju och nio från fjorton kommuner i Västra Götalandsregionen.

²⁷ Se bilagor (enkät, tematiserad djupintervju).

²⁸ Widerberg K (2002)

²⁹ Undersökning av psykosocial hälsa bland 6400 ungdomar i 14 kommuner i Västra Götaland våren 1998, Hälso- och sjukvårdskansliet i Göteborg 1999.

Majoriteten av ungdomarna uppgav att de mår bra, trivs bra hemma och i skolan. De hade relativt goda hälsovanor, med undantag för alkohol- och tobaksvanor. Pojkarna kände sig mer friska än flickorna. Framförallt återfanns skillnaderna beträffande psykosomatiska och stressrelaterade symtom. Många flickor rapporterade återkommande trötthet, huvudvärk, yrsel och sömnproblem samt att de kände sig nedstämda, oroliga och irriterade.

Begreppet hälsa handlar bland annat om människans välbefinnande där hälsan speglar våra levnadsvanor och vårt sätt att leva. Att hitta en balans för både kropp och själ är väldigt individuellt och det finns många faktorer som är viktiga för vårt totala välbefinnande.³⁰

Vi har också tagit del av en annan rapport som sociologen Verica Stojanovic skrivit på uppdrag av Helsingborgsstad, som heter ”Vad vet vi om tonårsflickors välfärd”. Välfärd återkommer många gånger i olika forskningsuppdrag vilket inte heller känns avlägset att behandla i och med att det går in i livskvalitén. Stojanovic belyser tonårsflickors situation i samhället med hjälp av en teoretisk kunskapsbild, om hur tonårsflickors situation i samhället ser ut. Syftet är även att belysa hur man kan jobba vidare med dessa frågor. Ett förslag på hur man kan förenkla tillvaron för tonårsflickor är att fler vuxna ska vara till hands för flickorna. Med detta menar Stojanovic att vuxna som är i flickornas miljö ska fungera som rådgivare och vara lyhörda. Att skapa fler givande mötesplatser och ge tidig information om droger, alkohol och hälsan i övrigt för att tjejerna ska känna god självkännet. ³¹ Enligt Stojanovic har det skett en ökning av den självupplevda ohälsan bland ungdomar under 1990-talet, medan de äldres hälsa har förbättrats. Detta har visat sig i form av psykiska och psykosomatiska symptom, som oftast uppmärksammas med magont, sömnsvårigheter, huvudvärk och nedstämdhet bland ungdomar.³²

4. Teoretiska utgångspunkter

Här avser vi att ge en kort inblick i de teorier vi kommer att behandla och beskriva i den kommande texten längre fram. Teorier kan hjälpa oss att förstå unga flickors situation. På vilket sätt unga flickor påverkas av samhällsutvecklingen, det sociala arvet, mediernas påverkan och fritiden. Det finns ett flertal teorier som beskriver dessa områden utifrån sociologiska

³⁰ www.socialstyrelsen.se (2003)

³¹ Stojanovic V (2001)

³² Stojanovic V (2001)

perspektiv. Samhällsförändringarna har skapat nya uppväxtvillkor och därmed nya behov av fritidsaktiviteters funktion. Man kan förstå denna samhällsutveckling genom sociologen Emile Durkheims centrala begrepp: differentiering och individualisering. Han menar att samhället har övergått från att vara ett kollektiv till ett mer individinriktat samhälle³³. Ungdomsforskaren Thomas Ziehe är en av dem som behandlar dagens moderna samhälle och dess utveckling. Han beskriver bland annat begreppen *kulturell friställning* och *kulturell expropriation*. Med *kulturell friställning* beskriver han hur det fria valet av livsstil sker hos ungdomar. *Kulturell expropriation* är bland annat en process där myndigheter tar en allt större plats i våra privatliv. Ziehes teorier berör en generellt utbredd modernitet med förändrad inre subjektivitet som följd.³⁴

Vidare kommer vi att behandla sociologen Pierre Bourdieus begrepp och beskriva hur viktigt det sociala sammanhanget är för vår utveckling i samhället. Vi kommer även att ge inblick i hans olika kapital: *ekonomiskt, socialt, symboliskt- och kulturellt kapital*, samt nyckelbegreppen *habitus* och *fält*. *Habitus* innebär bland annat ett system av förhållningssätt som individen använder för att integrera nya erfarenheter med gamla, vilka påverkar värderingar och val.³⁵ Begreppet *fält* använder Bourdieu för att beskriva hur individer inordnar sig i grupper, avgränsade av t ex yrkestillhörighet, utbildning eller professionell status.³⁶

Vi berör även hur intresset för kroppen uppstod och hur medier idag påverkar unga flickor till att ändra på sitt utseende. Den brittiska subkulturforskningen, den s.k. Birminghamskolan ger oss insikt i att ungdomskultur och stilar, kan betraktas som uttryck för reflektioner på djupgående sociala och kulturella processer.³⁷ I temat identitetsutveckling belyser vi de mest kända teoretikerna som har utvecklat ett sociologiskt identitetsbegrepp. Det är Georg H Mead, Erving Goffman och Anthony Giddens där de sammantaget menar att individen utvecklas i interaktion med andra.³⁸ Slutligen menar Ziehe att identitetsskapandet har blivit som ett arbete, att det idag inte är självklart hur man skall vara och förhålla sig till olika saker.³⁹

³³ Israel J (1996)

³⁴ Forsnäs m fl (1984)

³⁵ Israel J & Hermansson H-E (1996)

³⁶ Månson P (1999)

³⁷ Berggren L (2000)

³⁸ Brante, Andersen & Korsnes (2001)

³⁹ Göthlund A (1997)

4.1 Samhällets förändring

Durkheim är en av de teoretiker som diskuterar faktorer av betydelse för samhällets integration. Han beskriver samhällets övergång från att ha varit mekaniskt solidariskt till organiskt solidariskt. Genom interaktion uppstår ett kollektivt medvetande och en kollektiv inriktning hos individerna. Durkheim menar att det moderna samhället präglas av organisk solidaritet som innebär solidaritet genom olikhet mellan fria individer. Arbetsdelningen är ett exempel på detta där integration och individualitet existerar sida vid sida. Det mekaniska solidariska samhället innebär det primitiva samhället som kännetecknades av en låg differentierad social struktur, och med liten eller ingen arbetsdelning. Det primitiva samhället hölls ihop av att alla gjorde liknande saker och hade lika ansvar. Medan samhället idag präglas av en mer raffinerad arbetsdelning, hålls ihop av att alla har olika ansvar och därmed är beroende av varandra.⁴⁰

Övergången från mekanisk solidaritet till organisk solidaritet innebär alltså en ökad individualisering i samhället. Övergången från mekanisk till organisk solidaritet kan bidra till att arbetsdelningen inte nödvändigtvis blir solidariskt fördelad. Det kan bidra till att det blir en ”anomisk⁴¹” arbetsdelning som leder till kriser och klasskamp. Denna arbetsdelning kan leda till sammanbrott i solidariteten. Lösningen är att staten går in med regler och förordningar i relationen mellan berörda parter.⁴²

Kärnfamiljen ser annorlunda ut i dagens samhälle än vad det gjorde för 20 år sedan. Familjen har i vissa fall försvagats, eftersom styvfamilj och ensamstående familj förekommer i allt högre utsträckning.⁴³ Många lever idag ett mer individorienterat levnadssätt och speciellt i storstäderna. Idag finns den karriärsinriktade individen där ekonomisk trygghet går före än att skaffa barn. Det finns även de som lever kvar i det traditionella levnadssättet där familj och barn kommer i första hand.

Det är inte enbart föräldrarna som fostrar barnen i dag utan det finns en mängd olika arenor som barnen rör sig i. Familj, skola, fritid och andra sociala arenor är idag involverade i fostransprocessen. I dessa miljöer påverkas barnen på olika sätt. Barn har fått större frihet, men detta har även bidragit till större krav på barnen.⁴⁴

⁴⁰ Israel J (1996)

⁴¹ Anomi (Normlöshet) är ett begrepp som introducerades av Durkheim i sociologin. Det hänför sig till en situation där sociala normer förlorat sitt grepp över individen. Giddens A (1998)

⁴² Israel, J (1996)

⁴³ Englund K & Ericson B (1994)

⁴⁴ Schultz, Larsen O (1994)

I dagens samhälle är ungdomarna mindre styrda av både lärare och föräldrar, vilket ger dem mer frihet i sin utveckling. Ungdomarna idag är mer upplysta och inte som förr att de tog emot kunskap utan att ifrågasätta den. De har även ett mer kritiskt tänkande till den information de tar emot. I skolan och i hemmet får de först lära sig vilka normer och regler som gäller i samhället. Men i samspel med andra ungdomar lär de sig vilka normer och sociala koder som gäller i deras värld. Den vardagliga värld som är betydelsefull för många ungdomar.⁴⁵

4.2 Livsstil

Undersökningar visar bland annat att vi motionerar mindre i det vardagliga livet och väljer stillasittande fritidsaktiviteter. Det framstår som viktigt utifrån litteraturen att titta på kulturella skillnader eftersom samhället består av människor som är bärare av olika kulturer. Det som samhället producerar gestaltas hos den enskilda individen i form av levnadssätt.⁴⁶

Moderniseringen har bidragit till en *kulturell friställning*, som innebär en upplösning av sociokulturella normer och värderingar. Människor frikopplas från sederna, religionen, familjebanden och traditionerna. Ungdomarna erbjuds ett mångfaldigt utbud av livsformer och produkter. I och med detta uppstår en ny ungdomskultur i vårt samhälle, som går ut på att uppleva och prova på så mycket som möjligt.⁴⁷ Detta kan vi förstå med hjälp av Stojanovics resonemang om att allt fler ungdomar begår brott, testar droger och dricker alkohol i större utsträckning. Som social kategori betraktat innebär ungdomen ett gränsland mellan barndom och vuxenliv. Det är under dessa få år som ungdomarna förväntas omvandlas från barn till ansvarstagande medborgare.⁴⁸ Omvärlden är inte lika främmande för ungdomarna idag, och upplevs inte som långt bort eftersom de reser mer idag och använder sig av Internet. Genom detta kan vi se hur klass- och könstillhörighet får mindre betydelse än tidigare, eftersom moderniseringen påverkar alla.⁴⁹

Ziehe använder sig av begreppet *kulturell expropriation* som ett sätt att beskriva samhällets påverkan på individen idag. *Kulturell expropriation* är en process där myndigheter och företag tar en allt större plats i våra privatliv, vilket kan bidra till att ungdomar behöver en frizon där de kan utveckla sitt liv fritt från samhälls- och föräldrainflytande. I denna frizon härskar ungdomskulturen och här tar sig ungdomars behov i uttryck i alla tänkbara former. Dessa behov

⁴⁵ Barnrapporten (1998)

⁴⁶ Folkhälsomagasinet (2002)

⁴⁷ Ziehe i Fornäs m fl (1984)

⁴⁸ Stojanovic V (2002)

⁴⁹ Ziehe i Fornäs m fl (1984)

exploateras ofta kommersiellt, men de kommersiella krafterna hjälper också till att kanalisera och visa upp behoven för vuxenvärlden.⁵⁰

Ziehe menar att genom samhälliga förändringar och familjeförändringar sker en frigörelse för barnen att förändra sin subjektivitet. Många ungdomar idag upplever samhället som kyligt, opersonligt, abstrakt och vill därmed motverka det genom subjektivering. Subjektivering är som tydligast i ungdomskulturen där laddade uttryck, stilar och intressen blandas och utvecklas för att framhäva det subjektiva och intima. För att framhäva sig själv och för att ”bli någon” söker de sig till olika subkulturer eller livsstilar. Genom detta vill de även bli en del av gemenskapen.⁵¹ Den kulturella friställningen kan leda till en osäkerhet om att allt kanske inte uppfylls, vilket medför till att vi blir mer känsliga och rädda för att bli sårade. Detta är de störningar som skapas genom friställning och *expropriation*.⁵²

4.3 Det sociala arvet

Ett stort antal hälsoproblem är vanligare bland barn som växer upp under socialt sämre förhållanden. De ekonomiska skillnaderna mellan olika grupper har ökat under 1990-talet där allt fler är arbetslösa, vilket medför att många familjer lever i behov av ekonomiskt stöd. Barnets sociala position förmedlas i första hand av föräldrarna. Det kan t ex vara hälsoskadliga effekter som förs vidare till barnet. Om föräldrarna har begränsade möjligheter att påverka sina liv, förmedlas detta också till barnen. De lär sig ett förhållningssätt som är det mest realistiska under givna villkor.⁵³

Vi finner stöd i detta resonemang i Bourdieus teori om att människan föds in i en värld av meningsbärande strukturer. Det gäller inte bara materiella strukturer utan också strukturer av kultur, symboler, makt och sociala normer. Detta sociala arv präglar oss mycket starkt genom att det ger riktning och innehåll åt våra tankar och handlingar. Individen tänker och handlar via de kategorier de fötts och vuxit in i. *Habitus* är vanor och erfarenheter som skapas i olika miljöer eller *fält*. I detta *fält* konkurrerar man med hjälp av det *habitus* och olika kapital man har, för att uppnå olika positioner och högre kapital. Individernas kamp och handlingsmönster kring sociala positioner sker inom redan etablerade och avgränsade *fält*, eller i kampen om att etablera ett nytt socialt *fält*. Det gäller för individen att anpassa sig till de spelregler som gäller,

⁵⁰ Ibid (1984)

⁵¹ Ziehe T (1989)

⁵² Ibid (1989)

⁵³ Elmér Å, Blomberg S, Harrysson L och Petterson J (2000)

och utveckla det *habitus* som gör det möjligt att hålla sig kvar och avancera inom fältet. Samtidigt som det för fältet gäller att bibehålla sin autonoma ställning och makt i samhället⁵⁴.

Skillnader i människors *habitus* kan enligt Bourdieu i första hand relateras till sammansättningen av deras ärvda och förvärvade kapital. Livsstilen man har styrs av livschanser och dessa chanser bestäms av de förvärvade kapitalen: ekonomiska, sociala, kulturella och symboliska kapital som hos individen visas genom koder. Ekonomiskt kapital handlar om de ekonomiska förutsättningar man har. Vilken social tillhörighet man kommer ifrån, t ex arbetarklassen eller överklassen talar för det sociala kapitalet. Det kulturella kapitalet kan t ex handla om utbildning.

Symboliskt kapital märks genom individens livsstil och egendomar, som t ex kläder. Individen kan ändra sin livsstil i samband med att *habitus* ändras.⁵⁵

4.4 Kroppen ur ett historiskt perspektiv

Människans intresse av att studera sin egen kropp framför spegeln, uppkom i och med industrialismens framväxt. Romarna hade använt speglar tidigare men inte i lika stor skala, dessutom var deras speglar mörka och dåliga. Det var inte förrän på 1600-talet den avancerade glastekniken uppfanns, och innan dess visste vanligt folk varken hur de såg ut eller var intresserade av det. Intresset för kroppens utseende kom till i och med den borgerliga kulturen.⁵⁶

Individualiseringen som kom med industrialismen riktade sig främst mot kroppen. Denna inriktning innebar att människan började uppfatta sin kropp som sin egendom, skild från andra kroppar. Arbetet var kollektivt i bondesamhället och man skilde inte vars och ens insats i arbetet. Därför blev intresset för den egna kroppen en nödvändig förutsättning för den nya arbetsdelningen, när industrialismen tog fart.⁵⁷ Innan dess hade man alltså en kollektiv syn på kroppen, där kropparna flöt samman både i arbetet och i vardagen. När människorna började bygga upp sina kroppar som ett ”jag”, uppkom en stor andel av vardagliga föremål med syftet att skilja kropparna åt. De materiella föremålen är dem som håller kropparna isär, vilka alltså strukturerar ett visst socialt liv mellan människor. I dagens samhälle tänker vi inte på

⁵⁴ Bourdieu i Månson (1998)

⁵⁵ Bourdieu i Månson P (1998)

⁵⁶ Andersson S (1992)

⁵⁷ Ibid (1992)

betydelsen av denna uppdelning när vi talar om materiella föremål. Egentligen är det de materiella föremålen som bär upp den stora världen.⁵⁸

Även en helt ny och mycket stark känsla kom till vid industrialismens början: ”äcklet”. Innan dess var det vanligt med alla kroppens lukter, avsöndringar och beblandningar mellan människor. Den här nya känslan som uppkom visar på en tydlig påverkan från samhällets sida. Hur ett samhälle ”producerar” de känslor som det behöver för sitt uppehålle. Den nya individualiseringen som uppkom, för tankarna lätt till att tro på att de materiella föremålen kom till av praktiska och hygieniska skäl. Men ser vi tillbaka i historien märker vi hur exempelvis känslan ”äcklet” kom till, för att skapa den människa och de sociala relationer som vårt samhälle behöver. Vi kan utifrån detta konstatera att vårt känsloliv och vårt förhållande till kroppen inte är en privat affär.⁵⁹

4.5 Kroppsfixering

Reklam kan ur en sociologisk synvinkel ses som en interaktion mellan samhälleligt ideal och människor som formar sin identitet. I och med att reklam är offentlig när den snabbt och effektivt många människor, och den är även en del av den sociala miljön. De som arbetar med reklam strävar efter att skapa positiva löften, rekommendationer och beröm vilket påverkar hur människorna i samhället tänker och handlar sinsemellan.⁶⁰

Den ideala kroppen kan beskrivas som en social konstruktion som har både kulturella och historiska rötter.⁶¹ Tittar man på kroppsvikten ur ett historiskt perspektiv, ser man att det förr var positivt att vara tjock eftersom det symboliserade rikedom. Nu är det precis tvärtom. Smala människor och då särskilt smala kvinnor ses som intelligenta, framgångsrika och attraktiva. Det är viktigt för allmänheten att tänka på att många av bilderna som förmedlas genom reklam, kan vara förfinade och förfalskade med hjälp av tekniska apparater. De förfinade bilderna kan visa på en förfalskad kroppslig bild.⁶²

⁵⁸ Andersson S (1992)

⁵⁹ Ibid (1992)

⁶⁰ Beck-Friis C (1992)

⁶¹ Bengs C (2000)

⁶² Lund & Persson (1998)

En annan viktig källa som påverkar unga flickor är inflytandet från andra människor i deras omgivning. Vänner och familj är viktiga faktorer när det gäller hur personer i yngre tonåren skapar uppfattningar om sig själva och andra. Detta sker genom uppmärksamhet och kommentarer om kropp, mat och ätande. Det är inte alltid lätt att skilja mellan inflytandet från media eller från andra personer.⁶³ Mediernas och omgivningens påverkan kan skapa en otrygghet i identiteten hos t ex den unga flickan. Det handlar om problem som anorexi och bulimi. Begreppet anorexi innebär att man tvångsbantar och tar kontroll över sitt ätande. Bulimi innebär att man hetsäter och efter själva hetsätningen försöker man göra sig av med det man har ätit genom att kräkas.⁶⁴

Anorexia har sitt ursprung i ett förändrat kroppsideal för kvinnor som uppstått sent i historien. Flickor som lider av anorexia är besatta av idén om en slank kropp, vilket fått henne att praktiskt taget sluta äta. Anorexia är en av dem ätstörningar som hör till ett överflödssamhälle och inte till fattiga länder. Anledningen till att det främst är kvinnor som drabbas av anorexi är för att de är generellt mer utseendefixerade. Detta kopplas till det faktum att ungdomsstadiet är en krisfas i formandet av den egna identiteten.⁶⁵ Goffman talar om det ökade trycket på människor att visa upp sina kroppar på den offentliga arenan. För att vara framgångsrik måste man idag även se framgångsrik ut, d v s utveckla en uttrycklig smak- och stilmedvetenhet. En ung, vacker och vältränad kropp har blivit ett tecken på lycka och status. Detta synsätt leder till ett förakt mot fetma och till uppkomsten av t ex anorexia.⁶⁶

4.6 Fritiden

Begreppet fritid kan definieras på många olika sätt beroende på vem man är och var man kommer ifrån osv. Men man kan säga att fritid är den tid då man är fri från skyldigheter. För nästan alla ungdomar är det den tid då de inte är i skolan eller arbetar.⁶⁷ Flickor föredrar aktiviteter där de kan vara tillsammans och umgås, den s.k. "flickrumskulturen" som innebär att de behöver träffas och öppna sig för varandra.⁶⁸ Enligt undersökningar har det även visat sig att flickor har ett stort behov av en frizon från föräldrar där de kan prata och umgås med sina kompisar.⁶⁹ Fritiden har trätt fram som en social scen där man utvecklar identitet, kultur och

⁶³ Bengs C (2000)

⁶⁴ Levenkron Steven (1986)

⁶⁵ Bengs C (2000)

⁶⁶ Johansson T (1999)

⁶⁷ Fritidsutredning (1996)

⁶⁸ Brändefors J-O (1991)

⁶⁹ [www.ungdomsstyrelsen](http://www.ungdomsstyrelsen.se) (2003)

livsprojekt. Att utveckla en identitet genom fritiden, kan till exempel innebära att man genom någon aktivitet uppnår något, som bidrar till känslan av status eller bekräftelse.⁷⁰

Den forskning som har haft ett stort inflytande på den svenska forskningen är den brittiska subkulturforskningen, den s.k. Birminghamskolan.⁷¹ Birminghamskolan tolkade huvudsakligen ungdomskulturernas stil och symbolaspekter i termer av uppror och motstånd. Man uppmärksammade pojkarna mer eftersom de i större utsträckning utnyttjade samhällets offentliga rum och därför hördes de mer än flickorna. Flickorna höll sig till mer försiktiga aktiviteter där de höll till i det privata, och var därför osynliga för forskningen.⁷²

I ungdomskulturstudier på Birminghamsskolan hittade man en sammankoppling mellan ungdomars sociala bakgrund, utbildningsval, kön och etniska tillhörigheter och deras fritidsvanor, smak och stiltillhörighet. Birminghamsskolans teorier säger också att genom valet av de olika stilarna kan man tolka ungdomarnas sociala problem, motsättningar och konflikter. Sammantaget visar forskningen att ungdomskultur och stilar kan betraktas som uttryck för reflektioner på djupgående sociala och kulturella processer och omvandlingar.⁷³ Därför kommer vi att bland annat beröra dessa aspekter som social bakgrund, fritid och livsstil för att få ett vidare perspektiv i unga flickors situation.

4.7 Identitetsutveckling

Identitet innebär föreställningen om människors upplevelse av sig själva och andra över tid och i olika sammanhang. Inom sociologin har begreppet identitet uppfattats som ett existentialistiskt och konstruktivistiskt begrepp, vilket är knutet till socialisation och dialektiken mellan individ och samhälle. En av de mest kända teoretikerna som har utvecklat ett sociologiskt identitetsbegrepp är Georg H Mead. Men även andra teoretiker som Erving Goffman och Anthony Giddens, har haft stor betydelse för identitetsbegreppet.⁷⁴ Mead samankopplas med bland annat begreppet "*symbolisk interaktionism*". Begreppet *symbolisk interaktionism* beskriver människors identitetsskapande, vilket innebär att identiteten utvecklas i interaktion med andra. Goffman ser samspelet människor emellan på liknande sätt. Han ser även att människan i hög grad bestäms av situationer i det sociala spel hon bedriver tillsammans med

⁷⁰ Fritidsutredning (1996)

⁷¹ Göthlund, A (1997)

⁷² Ibid (1997)

⁷³ Berggren L (2000)

⁷⁴ Brante T, Andersen, H och Korsnes O. (1998)

andra människor.⁷⁵ Giddens behandlar teorin om ”*social interaktionism*”, där han påstår att individer är ständigt involverade i de sociala interaktionerna. Deras identitet är intimt knuten till ett antal olika socialkontexter. Giddens hävdar att identiteter och roller ständigt konstrueras och rekonstrueras i det dagliga sociala livet. Dessa förändringar är ständigt beroende av vad som händer i dagliga möten mellan olika människor. Människor i det dagliga livet antar olika roller och utvecklar specifika identiteter. Enligt Giddens är människors Jag- identitet intimt relaterad till den vardagliga sociala interaktionen. I det moderna samhället där individen själv får välja livsstil och utforma sina livsplaner, blir det enklare att forma och skapa sin identitet.⁷⁶

Identitetsskapande har enligt Ziehe blivit ett arbete, d v s hur man skall vara och förhålla sig till olika saker är inte självklart i dagens samhälle, vare sig man är pojke eller flicka.⁷⁷ Unga flickor möter motsatta budskap om vad det innebär att vara tjej eller kvinna. Ungdomar får många gånger representera sökandet efter annorlunda livsformer, därför framställs de som en farlig grupp liktydig med uppror.⁷⁸

⁷⁵ Månsson P (1998)

⁷⁶ Ibid (1998)

⁷⁷ Ziehe T (1986)

⁷⁸ Göthlund A (1997)

5. Resultatredovisning

I detta avsnitt ska vi redovisa vad som framkommit i vår undersökning. Vi kommer att redovisa resultatet i form av diagram och citat. Resultatet från intervjuerna kommer enbart att redovisas i form av citat, men enkäterna kommer att redovisas i form av citat men främst i diagram. Procentsatsen vi redovisar i texten är resultaten från enkäten. Detta för att vi hade öppna frågor i enkäten och genom det fick vi utförliga svar, vilket medförde till att det fick mer utrymme än resultat från intervjuerna. Anledningen till att vi inte har presenterat alla resultat från frågorna, är för att de var orelevanta för flickornas syn på sin livskvalitet. Vi kommer även att reflektera över resultaten på ett översiktligt sätt. Mer ingående kommer vi att göra det i analysen längre fram. För att kunna behandla våra resultat från enkäten och intervjuerna utgår vi från våra teman som är bakgrund, hälsa, skola och fritid. Innan vi börjar med resultatredovisningen kommer vi att presentera intervjupersonerna kortfattat, så att det underlättar för dig som läsare att följa vem som sagt vad. För att skydda flickornas anonymitet har vi fingerade namn.

5.1 Presentation av intervjupersonerna

5.1.1 Anna

Anna är 18 år och går andra året på det Estetiska programmet med inriktning på bild. Hon bor med sina föräldrar och ett syskon utanför Lund. Hon tycker att det är skönt att hon inte har några bestämda arbetssysslor i hemmet. På fritiden arbetar hon extra vilket bidrar till att hon känner sig stressad. Anna lägger inte ner en massa tid på skolan för hon anser att det inte är det viktigaste. Livskvalitet är att göra det hon trivs med och har bra hälsa. Hon vill inte att skolan ska ta hela hennes liv eftersom det finns så mycket att göra. Det som får henne att må bra är att hon hinner med så mycket som möjligt.

5.1.2 Sandra

Sandra är 18 år och går sista året på Företagarprogrammet. Hon bor med sina föräldrar och ett syskon i ett hus utanför Lund. Sandra upplever inte stress ofta men att det händer ibland när det är mycket i skolan. När hon har problem går hon inte till någon för att få hjälp. Hon upplever att hon också har god hälsa och att livskvalitet är att ha god hälsa.

5.1.3 Pia

Pia är 18 år och går tredje året på Företagarprogrammet. Hon bor med sin pappa, hans flickvän och hennes barn. De bor i en villa utanför Lund. Pia upplever ingen stress hemma, inte heller på skolan och absolut inte så att hon mår dåligt av det. Hon har bra självförtroende och är bra på att säga ifrån. Sova, är viktigt för Pia annars fungerar hon inte riktigt eftersom som hon är trött. Livskvalitet för henne är att må bra, inte bli sjuk, lyckas i skolan, kompisar och god mat. Det är även väldigt viktigt för Pia att känna uppskattning och kärlek.

5.1.4 Hanna

Hanna är 19 år och går tredje året på Företagarprogrammet. Hon bor i villa med sina föräldrar och syskon. När hennes föräldrar bråkar och när det är mycket att göra i skolan känner hon sig stressad. Hanna har varit mer aktiv på fritiden förr men nu tar hon det lugnt. För henne är det viktigt att ha bra hälsa, kompisar och dessutom trivs hon bra med sig själv. Hon är i behov av att träffa folk, därför går hon ut på helgerna. Hon menar att man slappnar av när man festar, men talar även om att hon kan ha kul utan alkohol.

5.2 Social bakgrund

Med social bakgrund menar vi bland annat hur flickorna bor, med vem och hur de upplever situationen hemma. Största andelen flickor bor med båda föräldrarna i villa och endast 23 % bor i lägenhet. En stor andel av flickorna har skilda föräldrar vilket visade sig med 49 % av 79 svarande. Vi upptäckte att det är fortfarande mamman som tar hand om barnen vid skilsmässa. Det som utmärker flickornas bakgrund är att majoriteten har föräldrar med akademisk utbildning. Största andelen av flickornas föräldrar arbetar, en liten del studerar och några få är arbetslösa. Det är kanske förklaringen till att de flesta flickor får hela sitt studiebidrag.

53 % av flickorna går första året på gymnasiet. Hälften av flickorna har valt att läsa det Samhällsvetenskapliga programmet och 22 % läser Naturvetenskap. 21 % av flickorna läser det Estetiska programmet och endast 7 % läser Företagarprogrammet.

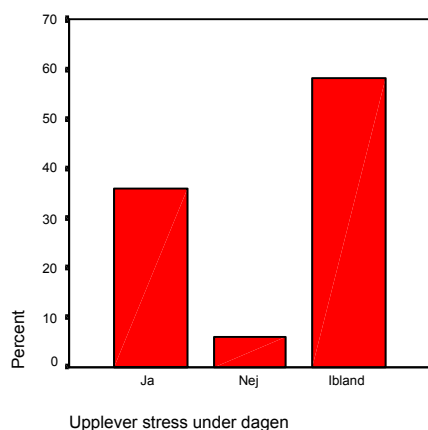
5.3 Livskvalitet och hälsa

De flesta flickor anser att de kommer ifrån lugna och bra områden. 65 % upplever situationen hemma som harmonisk, medan 12 % upplever det som stressande. En liten andel flickor upplever situationen hemma som både stressande och harmonisk. Faktorer som bidrar till uppkomsten av stress, kan ha att göra med att nästan hälften av flickorna känner att de bland annat behöver ta ett stort ansvar hemma.

Figur 1 nedan, visar att många av flickorna upplever stress under dagen. På frågan om vilka faktorer som inverkar på deras sätt att känna sig stressade under dagen, svarade flickorna med att det är faktorer som att inte hinna med skolan, arbetssysslor hemma, umgås med kompisar och att de känner att dem har alldeles för mycket att göra under dagen. Det verkar som om det är väldigt viktigt för dem att ha och umgås med kamrater. De flesta har många kamrater som de vill tillbringa fritiden med.

En förklaring till varför en av de känner stress kan vi belysa genom citatet: *”Jag vill leva livet, hinna med så mycket som möjligt”*.⁷⁹ Annas sätt att uttala sig kring detta förknippar vi med dagens ungdomskultur, vilken går ut på att uppleva så mycket som möjligt.

Brukar Du känna Dig stressad under dagen?

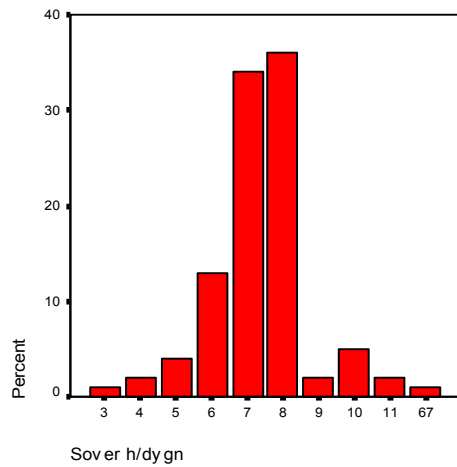

Figur 1

⁷⁹ Intervju med Anna.

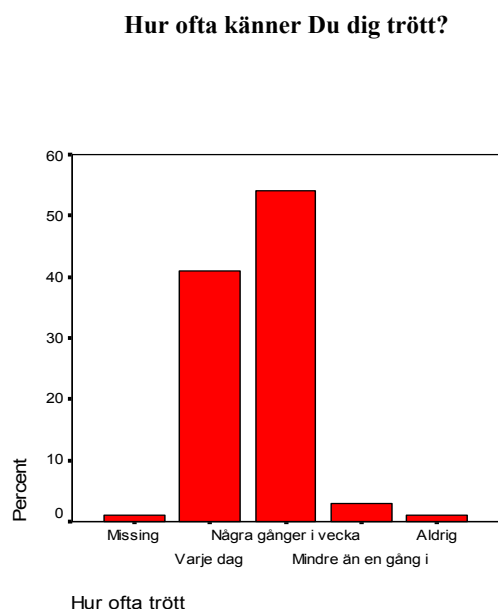
Figur 2 nedan, visar att de flesta av flickorna sover 7-8 timmar per dygn. Längst ner till höger i diagrammet, innebär numret ”67” ett bortfall på ca 2 %, det vill säga de personer som inte har svarat på denna fråga.

Hur många h/dygn brukar Du sova ungefär?

Figur 2

Vi kan genom figur 3 nedan, se att de flesta av flickorna känner sig trötta några gånger i veckan. Vid stapeln ”varje dag” ser vi att det är ca 42 % som känner sig trötta varje dag. ”Missing”-stapeln som vi ser längst ner till vänster i diagrammet innebär bortfall. Vid den tredje stapeln från vänster ser vi att ca 3 % känner sig trötta mindre än en gång i månaden, medan en liten andel av flickorna känner sig aldrig trötta.

Figur 3

Vi tycker att det är ganska problematiskt att en så stor andel som 42 % känner sig trötta varje dag. De flesta upplever sin trötthet som mindre problematisk, medan 29 % upplever det som ett stort problem.

Den övergripande orsaken som kan få 62 % av flickorna att må dåligt, är att ha problem med sina kompisar. Vid intervjutillfällena ställde vi frågan om vem de kan tala med när de har problem. En av flickorna uttalade sig på det här sättet: *”När jag har problem kan jag prata med min mamma men helst med mina kompisar”*.⁸⁰ Här ser vi ett exempel hur kompisarna fyller en viktig funktion. Problem med kompisar får de flesta att må sämre än när de har problem med sina föräldrar.

Här nedan följer ett citat på hur en av de intervjuade flickorna uttalade sig om hälsan, i största allmänhet på skolan: *”Den är bra, förutom att jag tycker att många röker.”*⁸¹ Hennes svar skapade en nyfikenhet vilket bidrog till följdfrågan om hon också rökte. *”Ja, jag röker, det blir så när de flesta man umgås med röker... man påverkas av varandra som sagt då.”*⁸² Vidare

⁸⁰ Intervju med Anna (2003).

⁸¹ Intervju med Anna (2003).

⁸² Ibid (2003)

förklarade hon att det är farligt: *"Jag vet att det är onödigt att röka, men det hör till liksom, när vi fikar eller festar"*.⁸³ I anslutning till det här uttalandet, ställdes frågan om hur eleverna på skolan förhåller sig till alkohol, droger och fick svaret: *"Att folk haschar är lika vanligt som att dricka alkohol"*.⁸⁴ Detta uttalande kom som en överraskning för oss att det var så vanligt. Vi frågade hur det kommer sig att det är så? Vi fick inget riktigt svar, bara en snabb kommentar: *"Det är bara så, jag vet inte varför det är så"*.⁸⁵ Vi frågade även var någonstans på skolan man röker, hon svarade: *"Här på skolan och överallt, man får inte röka i skolgården, men de står utanför och på baksidan av skolan"*.⁸⁶

5.4 Mobbning

Mobbning är ett stort problem som förekommer på våra skolor runt om i landet. Utifrån våra resultat angående det här problemet, visade sig att 27 % av flickorna har blivit utsatta för mobbning. Det visade sig även att en av dem fyra vi intervjuade hade blivit utsatta för mobbning. På en öppen fråga som vi hade angående detta, svarade flickorna om när och varför de hade blivit mobbade. Vi valde att ta med några citat från enkäten, för att få en djupare inblick i deras personliga upplevelser kring mobbning: *"När jag var liten för att jag var tjock."* Här återspeglas hur viktigt det är med att vara slank, som bland annat massmedia har framställt. En annan uttalade sig på det här sättet: *"Nej, aldrig mot mig själv men mot syskon och vänner."* Även om flickan i citatet inte själv har varit utsatt för det, så fanns det i hennes omgivning.

Många ungdomar får uppleva mobbning en längre tid, vilket kan ha att göra med att skolan inte är lika uppmärksam. Trots att skolorna arbetar med att motverka mobbning, ser vi i vår undersökning att det förekommer i ganska hög utsträckning: *"Varje dag har jag blivit mobbad i sjuan och åttan, men nu för tiden är det sällan och jag försöker säga ifrån."*⁸⁷ Det är inte förrän när man själv kan säga ifrån som mobbning upphör, förklarade hon vidare för oss. Här ser vi också hur viktigt det är att tillhöra mängden och att inte vara annorlunda.

Trots att problemet med mobbning idag är stort, visar det sig i vår undersökning att 63 % av flickorna inte har svårt med att säga emot. Flickorna vi intervjuade upplevde inte heller att det var något problem med att säga ifrån. I intervjuerna fördjupade vi oss i denna fråga, med att bland annat fråga hur relationen till kompisar ser ut.

⁸³ Ibid (2003)

⁸⁴ Intervju med Anna (2003).

⁸⁵ Ibid (2003)

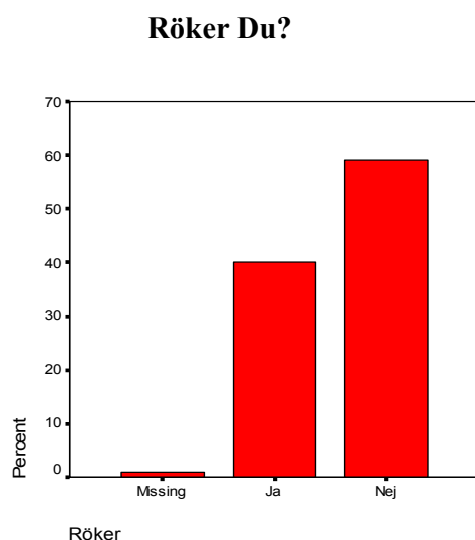
⁸⁶ Ibid (2003).

⁸⁷ Intervju med Sandra (2003)

Här nedan kommer ett citat som beskriver betydelsen av att ha många vänner och att samtidigt vara självständig: ”Jag har många nära vänner och vi har bra relation till varandra...jag gör vad jag tycker och vad jag känner, sen så tycker jag att man är så pass gammal nu för att säga ifrån.”⁸⁸ Att inte vara beroende av någon annan är viktigt för flickorna. De förklarade att de var tillräckligt mogna att fatta egna beslut, och att på egen hand försöka lösa problem utan någon vuxens hjälp.

5.5 Alkohol och tobaksvanor

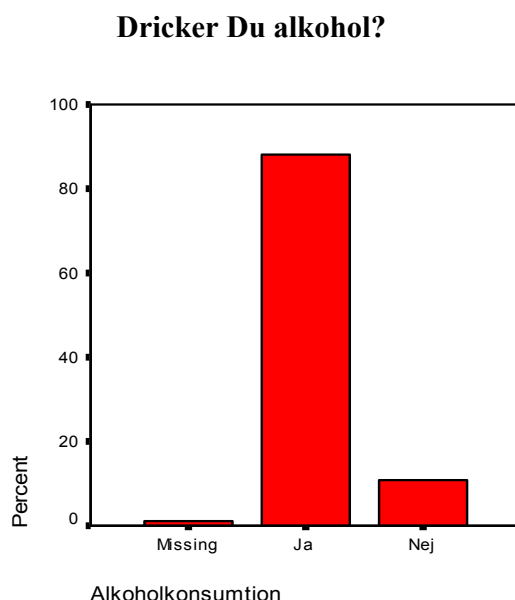
Figur 4 nedan, beskriver att andelen flickor som röker är ganska hög. Detta beror på att vi hade alternativen ”feströker” och ”ibland” i ja-frågan. ”Missing”-stapeln innebär bortfall.

Figur 4

⁸⁸ Intervju med Anna (2003).

Alkoholkonsumtionen var relativt vanlig bland flickorna. Anledningen till att procentenheten är hög i ja-stapeln i figur 5 nedan, beror på att den inkluderar alternativen ”någon gång i månaden”, ”varje helg” och ”ibland”. Resultaten visade att endast ett fåtal flickor har testat på droger.

Figur 5

5.6 Livskvalitet

Vi kommer här nedan att beskriva flickornas uppfattning om vad livskvalitet betyder för dem. Genom att använda direkta citat från enkäter och intervjuerna, fångar vi upp deras syn på sin livskvalitet.

Majoriteten av flickorna anser att livskvalitet är att ha god hälsa. 86 % av flickorna ansåg att de har god hälsa, vilket är positivt. På fråga om att livskvalitet är att dela livet med någon man tycker om, svarade 93 % ja. Men i intervjuerna kunde flickorna ge ett utförligare svar på denna fråga. Först och främst uppfattade de frågan lite varierande. En av dem förknippade denna fråga med äktenskap och svarade på följande sätt:

"Jag tycker inte att livskvalitet är att få dela livet med någon man tycker om, man kan ha det bra ändå...fast man vill ju inte leva livet ensam. Att gifta sig är inte nödvändigt, men det är klart att jag vill dela livet med någon jag tycker om. Man klarar sig själv också".⁸⁹.

Pia från intervjun uttalade sig på följande sätt om sin livskvalitet: *"Jag har god hälsa och det är god livskvalitet...det med att dela livet med någon jag tycker om anser jag inte vara särskilt viktigt, men det är ju trevligt så klart".⁹⁰*

Här kommer några citat från enkäten, som visar hur viktigt det är för några flickor att ha bra relation till nära och kära, för att känna trygghet:

"Må bra fysiskt och psykiskt. Ha vänner och folk omkring mig som jag kan lita på".

"Familj, vänner och pojkvän ... därför att det är dem som är ditt liv, utan dem är man ensam och har ingen som muntrar upp dig, skrattar med dig, tröstar dig och finns för dig".

Citatet nedan visar bland annat på betydelsen av hälsa och är hämtat ur en enkät: *"Att leva utan stress, för det är så mycket stress VARJE dag. Inga ovänner, inga sjukdomar, kärlek".* Även här ser vi att det är viktigt att ha god relation till vänner. Nedan visar citaten från enkäten, betydelsen av att kunna försörja sig ekonomiskt, att ha bra relation till sin familj och få tid över till sig själv:

"Kunna försörja sig själv och leva harmoniskt med sina nära och kära".

"Har hälsa och ingen trasig familj, att vara lycklig". "Att ha tid, göra allt man vill. Pengar är inte fel".

5.7 Kroppsfixering

På frågan om kroppsuppfattning svarar 64 % att de påverkas av reklam. Generellt tycks flickorna ha goda måltidsvanor, eftersom andelen som slarvade med maten var låg. Den måltid de hoppade över var kvällsmaten, men de flesta tycks äta lunch regelbundet. 31 % uppger att de har bantat någon gång. Anledningen till det är på grund av övervikt och för att eftersträva den ideala kroppen. En av flickorna vi intervjuade, Sandra hade haft anorexia.

⁸⁹ Intervju med Hanna (2003).

⁹⁰ Intervju med Pia (2003).

Citatet nedan belyser hennes uttalande kring sitt problem med anorexi: *”Jag har bantat, hade träningsanorexi ett tag, jag var ganska smal och mådde dåligt. Jag vet inte vad som orsakade det och man kan inte skylla på någon. Det började med vanlig träning och sen gick det över styr och över maten. Sen så hade jag en kompis som också hade anorexi och det gick in i varandra och vi påverkades av varandra. Jag tränade sju dagar i veckan, det var mycket aerobics och spinning. Nu för tiden tränar jag sex dagar i veckan. Men nu har jag mer koll på det”*.⁹¹ Utifrån Sandras uttalande ser vi vilket inflytande media och kompisar kan ha på unga flickors kroppsuppfattning.

46 % av flickorna skulle vilja ändra på sin kropp. Här kommer några citat från enkäten som beskriver vad de vill ändra på:

”Ha smalare ben, men nöjd med att jag är frisk och fungerar”,

”Ja, allt kan förbättras”,

”Ja, är inte nöjd med allt”.

Här kan vi se hur viktigt det är med utseendet för flickorna (från enkätundersökningen):

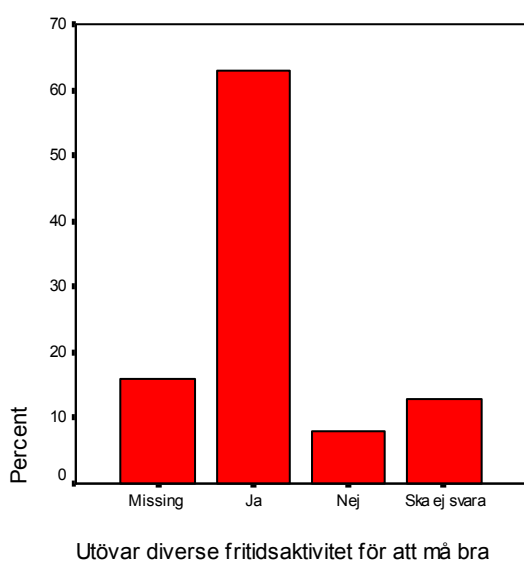
”Ja, jag vill vara mer vältränad, för nu känner jag att jag har kommit ur balans. Jag har för mycket att göra i skolan och därför hinner jag inte träna.”

⁹¹ Intervju med Sandra (2003).

5.8 Fritid och skola

63 % av flickorna utövar en organiserad fritidsaktivitet. Med organiserad fritidsaktivitet menar vi att man utövar diverse fritidsaktivitet regelbundet i en organiserad förening, t ex fotboll, ridning, tennis och golf. De flesta utövar en organiserad fritidsaktivitet för att främst må bra. Detta kan vi se i figur 6 här nedan. ”Missing”-stapeln i figuren nedan, innebär ett bortfall på ca 17 %. Stapeln ”ska ej svara” innefattar de flickor som inte utövar en organiserad fritidsaktivitet, och har därför heller inte behövt ta del av denna fråga.

Är Du aktiv i en organiserad fritidsaktivitet?

Figur 6

De som inte utövar en organiserad fritidsaktivitet spenderar sin fritid genom att träffa kompisar och fika. Bara några få arbetar på sin fritid. Nästan alla flickor går ut och festar på helgerna. Flickorna tycker även att det är trevligt att umgås med sina kompisar som befinner sig i en liknande situation, och som förstår dem bättre än de vuxna. 88 % uppgav att de umgås med sina föräldrar på fritiden.

6. Analys och tolkning

I detta kapitel inriktar vi oss på att fånga upp centrala aspekter kring vårt problemområde i det empiriska materialet. De centrala aspekterna kopplar vi till relevanta delar ur det teoretiska avsnittet som vi har presenterat. Innan vi börjar analysera teman som begreppet livskvalitet, kroppsfixering och fritid kommer vi att ge en presentation av flickornas bakgrund. Det är nämligen viktigt att alltid veta vem det är som uttalar sig om sin livskvalitet, eftersom den uppfattas olika av olika individer. För att få förståelse för de flickor vi har undersökt och vad som utmärker dem, börjar vi med att presentera deras bakgrund utifrån sociologen Pierre Bourdieus teori.

6.1 Flickornas bakgrund

Utifrån enkät- och intervjuresultaten kan vi dra slutsatsen att majoriteten av flickorna i vår undersökning kommer från den övre medelklassen. Detta framgår genom det faktum att merparten kommer ifrån områden som anses vara finare och har föräldrar med akademisk utbildning. För att uppnå klarhet i flickornas livssituation har vi tillämpat Bourdieus teori som analyserar händelser i människors vardagsliv, i skolan, i familjen, på fritiden, eller på arbetet.⁹² Människans handlanden ger information inte bara om människan själv utan även om den struktur hon lever i.

De begrepp som främst associeras med Bourdieu är *fält*, *habitus* och *kapital*. Dessa är sammanlänkade med varandra och ger tillsammans en bild av samhällets och individens komplexitet. Dessa begrepp ger inblick i varför två skilda individer kan förstå och tolka en situation på helt olika sätt. Bourdieu använder begreppet *fält* för att beskriva hur individer inordnar sig i grupper, avgränsade av t ex yrkestillhörighet, utbildning eller professionell status. Individen anammar olika förhållningssätt och handlingsmönster genom att vistas och delta i olika sociala miljöer. Det sociala ursprunget utgör alltid grunden för individens *habitus* och beroende på denna uppfattar varje individ situationer olika.⁹³

Bourdies centrala begrepp är främst de olika formerna av kapital: *kulturellt*, *socialt*, *ekonomiskt* samt *symboliskt kapital*. Flickorna har det *ekonomiska kapitalet* som omfattar precis

⁹² Månson P (1998)

⁹³ Ibid (1998)

som det antyder ekonomiska förutsättningar. Det *sociala kapitalet* består av de tillgångar man har tack vare sin sociala bakgrund. Föräldrarnas höga positioner bidrar till att flickorna skapar sig ett betydelsefullt kontaktnät vilket utgörs av detta *sociala kapital*.⁹⁴

Kulturellt kapital handlar bland annat om sätt att föra sig, vilka kulturella beteendekoder man behärskar genom sin sociala bakgrund. Med hjälp av språket har flickorna lättare att uttrycka sig i olika *fält*, t ex i skolan och arbetslivet. Slutligen handlar det *symboliska kapitalet* inte om ett specifikt område utan om hur man genom symboler och attribut klarar att konkurrera och uttrycka sin tillhörighet på det aktuella fältet.⁹⁵ Beroende på vad flickorna har för *habitus* symboliserar det deras sociala tillhörighet och detta kan gestaltas genom t ex kroppsspråket, eller kläderna.

6.2 Livskvalitet

I det traditionella samhället innebar livskvaliteten att man var fri från sjukdomar. Men i dagens individinriktade samhälle har man blivit mer inriktad på att individen ska känna sig tillfredsställd i sin livssituation. Det är olika faktorer i form av vardagliga händelser så som skola, fritid och familjeliv som inverkar på flickornas livskvalitet och även uppfattas olika individuellt. Majoriteten av flickorna i vår undersökning svarade med att livskvalitet är bland annat att ha god hälsa. Stress och identitetskriser är en av faktorerna som har en inverkan på deras välbefinnande. Därför har vi inriktat oss på att utifrån sociologiska teorier belysa de olika faktorerna som påverkar flickornas livskvalitet och hur de ser på den.

Enligt undersökningen i Bohuslän visade sig att många flickor var stressade⁹⁶. Stress har blivit någonting som man kan förknippa med dagens samhälle, där individerna konkurrerar om olika positioner och att tiden har blivit en bristvara. Eftersom många av flickornas föräldrar arbetar mycket, får dem ta ett större ansvar i hemmet. Det här ansvaret flickorna får ta, har bidragit till att de känner sig stressade.

Många av flickorna uppgav att de inte vill uppleva stress men att de ändå vill uppleva så mycket som möjligt. Vad kan det bero på att de vill uppleva så mycket, trots att de redan har mycket att göra i skolan och på andra plan?

⁹⁴ Månson P (1998)

⁹⁵ Ibid (1998)

⁹⁶ Undersökning om ungdomars psykosociala hälsa i Bohuslän (2002)

Deras vilja att uppleva kan ha sin grund i att de befinner sig i en livsfas där de söker efter en identitet och försöker besvara frågor som berör deras livssituation. I det ständigt utvecklade samhället har identitetsskapandet blivit som ett arbete menar Ziehe. Han anser att det inte är självklart på vilket sätt man ska vara och förhålla sig i det moderna samhället, eftersom det utvecklas i snabb takt.⁹⁷ Detta bidrar till att individerna får det svårare att planera sin framtid.

Enligt sociologen Anthony Giddens konstrueras och rekonstrueras identiteter och roller ständigt i det dagliga sociala livet. Identitetsskapandet är beroende av vad som händer i det dagliga mötet med människor. Individen måste idag själv skapa en tillit och trygghet genom sina handlingar och förmåga att bedöma. Ungdomarna är fria att på egen hand forma och skapa en identitet. Detta kan skapa ångest hos ungdomarna eftersom de får det svårare att få ”svar” på grundläggande existentiella frågor. Dessa frågor är på olika sätt relaterade till individernas erfarenheter av att leva i det moderna samhället och bibehålla en känsla av trygghet.⁹⁸ En annan faktor kan vara att ungdomarna idag erbjuds en mångfald av nya upplevelser i form av fritidsaktiviteter, IT och resor, vilket bidrar till att de vill uppleva så mycket som möjligt.

6.3 Kroppsfixering

Enligt våra resultat visade det sig att en stor del av flickorna är kroppsfixerade. Många av flickorna hade bantat ett flertal gånger för att uppnå den kroppsideal bilden. För att förstå varför flickorna har denna kroppsfixering väljer vi att gå tillbaka i historien för att få en inblick i hur intresset för kroppen kom till. Hur det har utvecklats sen dess och hur unga flickor har påverkats av det. Det hela började med industrialiseringen där samhället intresserade sig för att skilja kropparna åt för eget intresse. När industrialiseringen tog fart var den egna kroppen en nödvändig förutsättning för den nya arbetsdelningen, för att bygga upp samhället. För innan dess levde och arbetade människor i kollektiv.

I det nya samhället började individerna satsa mer och mer på sig själva och så småningom tog media en central plats i samhället. Tankar och idéer om hur man ska se ut skapades i sin tur av media. Länderna har sedan genom globaliseringen kommit närmare varandra. Globaliseringen har bidragit till ett större krav på den enskilda individen och institutioner, med att vara så kreativa och flexibla som möjligt för att konkurrera med andra samhällen.⁹⁹

⁹⁷ Ziehe T (1986)

⁹⁸ Berggren L (2000)

⁹⁹ Andersson S (1992)

Denna bakgrund av intresset för kroppen och individualiseringen, visar på vilket tryck individen har på sig att ständigt hänga med i takt med samhällets utveckling och samtidigt forma sig på ett "accepterat" sätt. Det är främst mediernas förskönade bilder av idealkroppen som bidrar till att unga flickor påverkas. Media har fått en större plats i samhället med hjälp av TV, IT och globaliseringen. Media skapar normer på hur vi ska se ut och har idag inga svårigheter med att nå ut till den enskilda individen. Det ökade trycket stressar upp flickorna och i vissa fall kan det leda till att de får ätstörningar. Flickornas kroppsfixering som uppkommer bland annat genom media och omgivning, kan bidra till uppkomsten av ätstörningen anorexia. Sociologen Erving Goffman menar att ätstörningen anorexia har uppstått sent i historien och har sitt ursprung i det förändrade kroppsidealet för kvinnor. Trycket på människor att visa upp sina kroppar på den offentliga arenan har ökat genom tiden. För att vara framgångsrik idag krävs det nästan att man ser framgångsrik ut, menar Goffman.¹⁰⁰

Förklaringarna ovan bidrar till uppkomsten av ytterligare en viktig fråga, om t ex varför denna ätstörning finns utbredd främst bland unga flickor? En förklaring till detta kan vara att media vänder sig till unga flickor eftersom de befinner sig i en identitetsutveckling, vilket innebär att de kan vara lättmottagliga.¹⁰¹

Samhället idag kännetecknas även av att individen ska vara uppdaterad och hänga med i utvecklingen. Det stora inflytandet från samhällets sida kan skapa en rädsla för att misslyckas hos flickorna. När denna rädsla skapas hos individen kan den leda till att individen väljer att satsa på någonting som hon tror är möjligt att uppnå.

Eftersom flickorna befinner sig i en livsfas där de är mer mottagliga för påtryckningar utifrån, bidrar det till att flickorna väljer att satsa på kroppen beroende på trycket av att se bra ut.

Familj och vänner har också en inverkan i hur flickorna ser på sig själva. Samhället idag kännetecknas av att individer ständigt granskar och bedömer varandra.¹⁰² Flickorna i vår undersökning är i stor utsträckning medvetna om att de blir påverkade av media. Men det kan vara trycket från kompisar och även familjemedlemmar som medför till att de påverkas ytterligare av att ändra på sitt utseende.¹⁰³

¹⁰⁰ Johansson T (1999).

¹⁰¹ Göthlund A (1997)

¹⁰² Andersson S (1992)

¹⁰³ Göthlund A (1997)

6.4 Fritiden

Fritiden och det sätt på vilket flickorna använder den, kan ses som en arena där identiteter, livsprojekt och sociala behov tillfredsställs och utvecklas. Fritidsvanorna kan variera beroende på social bakgrund och tillgång till *ekonomiskt* och *kulturellt kapital*. Flickorna i vår undersökning har det *ekonomiska kapitalet* eftersom deras föräldrar har ekonomiska förutsättningar, vilket kan ge flickorna en större valmöjlighet att utöva den fritidsaktivitet de vill. En stor andel av flickorna i vår undersökning utövar dyra fritidsaktiviteter som bland annat tennis, golf och ridning. Detta markerar att de tillhör den övre medelklassen. Utövandet av dyra aktiviteter är en investering i det som Bourdieu kallar för *kulturellt kapital*. Dessa aktiviteter har ett värde i form av status men också förkroppsligas i form av det som Bourdieu benämner *habitus*. *Habitus* framträder t ex redan när barn börjar tala, som dialekter och detta är det tydligaste exemplet på hur *habitus* förkroppsligas.¹⁰⁴

Studierna på Birminghamsskolan visade att det finns en sammankoppling mellan ungdomars sociala bakgrund, utbildningsval, kön och etnisk tillhörighet och deras fritidsvanor.¹⁰⁵ Flickorna har anpassat sig till sin klassposition genom att de har tillägnat sig de sociala mönster som bär fram fritidsaktiviteternas klassinnebörd, att utöva de ”rätta” aktiviteterna.

Flickornas fritidsval visar även på att det inom fritiden har blivit mer jämställt på så sätt att en del av dem utövade fritidsaktiviteter som brottning och boxning, som förr i tiden ansågs vara manliga aktiviteter. Dagens ungdomskultur och jämställdheten i samhället har bidragit till att även flickor utövar sådana fritidsaktiviteter. Ungdomskulturen kännetecknas av att ungdomarna frikopplar sig från sociokulturella normer och provar nya och spännande aktiviteter. Ungdomskulturen kännetecknas av genomgripande samhälleliga, sociala, ekonomiska, kulturella förändringar och omställningar. Ungdomarna i denna kultur vill uppleva och prova på så mycket som möjligt. Denna upplösning av sociokulturella normer bidrar till en *kulturell friställning* som Ziehe talar om¹⁰⁶. Han uppmärksammar hur unga människor genom *kulturell friställning* frikopplar sig från traditionella värden, och på ett helt annat sätt än tidigare har tillgång till en vid kulturell värld genom t ex massmedia.

Flickorna i vår undersökning fikar och umgås helst med kompisar när de inte utövar en organiserad fritidsaktivitet. I samspelet med sina kompisar lär sig flickorna normer och sociala

¹⁰⁴ Månsson P (1998)

¹⁰⁵ Göthlund A (1997)

¹⁰⁶ Ziehe, T (1989)

koder. Detta kan vara anledningen till att flickorna i vår undersökning pratar helst med sina kompisar vid eventuella problem.¹⁰⁷ Flickorna upplever föräldrarnas tal som förlegat och därför vänder sig till kompisarna som är lika uppdaterade om hur det förhåller sig i samhället. Anledningen till att föräldrarnas tal kan kännas förlegat för flickorna, kan ha att göra med att föräldrarna har växt upp i andra uppväxtförhållanden och inte riktigt känner till den ungdomskultur som råder i det moderna samhället.

Ungdomar som bor i högstatusområden ägnar sig åt individuella statusfyllda sporter i betydligt större utsträckning än unga från lågstatusområden där det kollektiva spelar större roll. Meningsbyggnaden i fritiden är följaktligen villkorad genom att den är intimt integrerad i och beroende av livet i övrigt och kan därför inte betraktas som en arena för självförverkligande.¹⁰⁸ Mot denna förklaring får vi en förståelse om varför flickorna i vår undersökning utövade individuella fritidsaktiviteter som t ex, golf, tennis, fitness och ridning.

¹⁰⁷ Barnrapporten (1998)

¹⁰⁸ Berggren, L (2000)

7. Sammanfattning och diskussion

Syftet med uppsatsen var att undersöka vad livskvalitet betyder för några gymnasieflickor i Lund, samt vilka faktorer som påverkar denna. Det visade sig att flickornas livskvalitet påverkas av många olika faktorer beroende på deras sociala livssituation och livsuppfattning. Vi kom fram till att livskvalitet för flickorna är att ha god hälsa samt att njuta av en stressfri tillvaro. De upplever nämligen att de har för mycket att göra i skolan och i hemmet. De vill gärna att deras tillvaro ständigt ska vara fylld av nya, spännande upplevelser. Alltså upptar fritiden mycket av deras tid, men detta upplevs som något positivt eftersom de då får ägna sig åt sina intressen. Många av flickorna fokuserar sig på utbildning för att utvecklas, vilket tyder på att de har en positiv framtidstro. Detta kan bero på att de kommer från övre medelklassen där de har bättre förutsättningar att lyckas. Eftersom merparten av föräldrarna är högutbildade är det högst troligt att döttrarna förväntas utbilda sig. Det framgår alldeles klart att flickorna i många fall eftersträvar liknande yrken.

Det framkom tydligt i vår undersökning att många av flickorna påverkas av media. Flickornas känslor för sina kroppar blir mer och mer negativa eftersom de påverkas negativt av massmedia. Många av flickorna är medvetna om hur och på vilket sätt media påverkar deras uppfattning om hur de ska se ut, men trots det försöker de uppnå den kroppsideaalen bilden. Vi anser att bilden och de attityder som massmedia går ut med måste förändras, så att dagens flickor kan få bättre självkänsla. De bör inte känna att de måste se ut på ett visst sätt. Det är viktigt att unga flickor inte ska behöva vara så fixerade vid utseendet, utan istället leva ut sin ungdom.

Även om de inte mår fysiskt dåligt lider de av stress. De lider på så sätt att de inte har tid med sig själva, och detta förknippas med dagens samhälle. Idag är det populärt att vara upptagen men däremot ”fult” att vara sysslolös. En symbol för denna upptagenhet var den filofax som nästan alla flickor gick omkring med. Detta fick oss att tänka på hur ”viktigt” det är att vara fullbokad. Samtidigt vill många av dem vara lediga och fria från alla förpliktelser. Är alltså livskvalitet för de här flickorna att vara fullbokad och att uppleva så mycket som möjligt?

Flickorna vi undersökte utmärkte sig på så sätt att de flesta hade det gott ställt. Det kan vara intressant att även undersöka begreppet livskvalitet hos flickor som har det bra. Vanligtvis undersöker man flickor med sämre villkor, men i vårt fall kom majoriteten av flickorna ifrån

övre medelklassen. Det kanske kan upplevas som onödigt att undersöka livskvaliteten hos dessa flickor, men vi tycker att det är viktigt att man tar hänsyn och visar intresse även mot dem som har det bättre ställt. Människor kommer i princip aldrig till ett stadium där de är helt tillfredsställda eftersom man t ex upplever stress oberoende av ekonomiska förutsättningar. Därför är det intressant att undersöka människor från olika samhällsklasser.

Vi hade med många frågor i enkäten och detta för att begreppet livskvalitet är svår definierat. Fördelen med att ha haft med många frågor i enkäten är att det har gett oss kunskap om flickornas uppfattning om sin livskvalitet. Vi har även fått en större inblick i flickorna. Något vi upptäckte som ett hinder vid intervjuerna var att flickorna hade en tendens att uttrycka sig i andra person vid känsliga frågor. Det hindrade oss från att ställa följdfrågor rörande kroppsfixering, anorexia och familjeproblematik. Vi kände att vi saknade rätt att ifrågasätta dessa svar eftersom det rör sig om flickor som befinner sig i en identitetsutveckling. Därför är det viktigt att professionella, så som sjuksköterskor och kuratorer på skolan ska finnas tillgängliga för flickorna vid eventuella problem.

Frågor som har kommit upp under arbetets gång är hur man från samhällets sida arbetar för unga flickor. Hur arbetar skola, fritidsföreningar och andra instanser för att flickor ska ha en tillfredställd tillvaro?

Litteraturförteckning

- Andersson, Sven (1992). *Känslornas filosofi*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag.
- Andersson, Sven Ingmar (2002). *Hälsopsykologi en introduktion*. Lund: Sanitas.
- Aronsson, Åke (1999). *SPSS, en introduktion till basmodulen*. Lund: Studentlitteratur.
- Beck – Friis, Cicilla (1992). *Könsdiskriminerande reklam*. Stockholm: Juristförlaget.
- Bell, Judith (2000). *Introduktion till Forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Bengs, Carita (2000). *Looking good: a study of gendered body ideals among young people*. Umeå: Universitet.
- Berggren, Leif (2000). *Fritidskulturer*. Lund: Studentlitteratur.
- Brante Thomas, Andersen Heine & Korsnes Olav (red) (1998). *Sociologiskt lexikon*. Stockholm: Universitetsförlaget.
- Elmér Åke, Blomberg Staffan, Harrysson Lars & Petterson Jan (2000). *Svensk social- politik*. Lund: Studentlitteratur.
- Englund, Kjell & Ericson, Björn (1994). *Tonåringar i välfärden*. Borlänge: AB Björnen.
- Giddens, Anthony (1998). *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Göthlund, Anette (1997). *Bilder av tonårsflickor; om estetik och identitetsarbete*. Linköping: Motala AB.
- Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997). *Forskningsmetodik*. Om kvalitativa och kvantitativa metoder. Lund: Studentlitteratur.
- Israel, Joachim & Hermansson, Hans- Erik (1996). *Det nya klassamhället*. Stockholm: Ordfronts förlag.
- Johansson, Thomas (1999). *Socialpsykologi. Moderna teorier och perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Lund, Anna & Persson, Helena (1998). *Tonårsflickors inställning till sin kropp, mat och motion: En enkätstudie av en grupp gymnasiestuderande*. Lund: Lunds universitet, medicinska fakulteten.
- Levenkron, Steven (1986). *Anorexia nervosa. Att förstå, behandla och bota*. Borås: Natur och Kultur.
- Månsson, Per (2000). *Moderna samhällsteorier*. Smedjebacken: Prisma.
- Shultz Larsen, Ole (1994). *Utvecklingspsykologi*. Stockholm: Studentlitteratur.
- Sjöberg, Katarina (1999). *Mer än kalla fakta, en kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Thurén, Thorsten (1991). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber.
- Ventegodt, Sören (1997). *Livskvalitet, att erövra livets mening*. Stockholm: Forum.
- Widerberg, Karin (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Ziehe, Thomas (1986). *Ny ungdom. Om ovanliga läroprocesser*. Sverige: Nordstedts förlag.
Ziehe, Thomas (1989). *Kulturell friställning, narcissistisk sårbarhet*. I Forsnäs, J. m.fl. (red.)
Ungdomskultur – identitet motstånd. Stockholm/Stehag: Symposion.

Citatet på framsidan är hämtat ur boken Allmänna Barnhuset i Stockholm (1995).
Tonårsflickor. Kristianstad: Bohlins Grafiska.

Webbsidor:

<http://www.svt.se> Västnytt (2003)
www.who.dk (2003)
www.socialstyrelsen.se (2003)
www.ungdomsstyrelsen.se (2003)

Rapporter och tidskrifter

Barnrapporten: kunskapsbaserat folkhälsoarbete för barn och ungdomar i Stockholms län.
Huddinge: CBU, samhällsmedicin, Stockholms läns landsting.

Forum Väst (2002). *Forskning och utveckling inom välfärdsområdet* nr 3: Anita Kruse från
Fritidsutredningen, Fritid i förändring (1996) Om kön och fördelning av resurser

Folkhälsomagasinet (2002) medlemstidning för svensk förening och folkhälsoarbete, nr 1
Stockholm: Fritz. Partille undersöker ungdomars hälsa och stress sid 8-9.

SOU: 1998:31. *Insatser mot psykiska problem hos barn och ungdomar*.

SOU: 2001:55. *Barns och ungdomars välfärd*.

Stojanovic, Verica (2002). *Tonårsflickors välfärd i Helsingborg*. Stockholm: Gotab.

Tidskriften: Fria tider utges av Fritidsforum Riksförbundet i Sveriges fritids- och hemgårdar nr
5- 2000.

Ungdomsundersökning från Bohuslän (2002). *Undersökning av psykosocial hälsa bland 6400
ungdomar i 14 kommuner i västra Götaland, våren 1998*. Göteborg: Hälso- och
sjukvårdkansliet.

WHO (1998) (World health organization). Health 21: the health for all policy for the WHO.

Övriga Källor

Bonniers Stora (2001) Lexikon På cd-rom

Bilagor

Tematiserad djupintervju

Vad betyder livskvalitet för Dig?

- Bakgrund
- Hälsa
- Fritid
- Skolgång

Enkät

2003-03-08

Vi är två studenter från Lunds universitet som vill undersöka vad livskvalitén betyder för några gymnasieflickor i Lund. För att vi ska veta hur Du upplever livskvalitén ber vi Dig att besvara frågorna utifrån Dig själv. Du ska inte skriva Ditt namn utan svara helt anonymt på frågorna. Det är viktigt att Du besvarar frågorna så ärligt som möjligt, ta god tid på Dig när Du svarar.

Vad som kommer att hända med enkäten efter Du besvarat den är att vi kommer att sammanställa resultatet som kommer att redovisas i vår uppsats.

Tack på förhand!

Malin Hedroy och Vjollca Jasharaj

Här kommer några frågor om Dig själv

1. Nationalitet:
2. Ålder:.....
3. Vilket program går Du på
4. Vilken årskurs.....
5. I vilken stadsdel är Du bosatt.....

6. Hur bor Du?

Villa ☐ Radhus ☐

Lägenhet ☐ Annan bostad ☐

7. Har Du eget rum Ja ☐ Nej ☐

8. Vem bor Du med?

Båda Dina föräldrar ☐ Ensam ☐

Din mamma ☐ Med någon annan anhörig ☐

Din pappa ☐

9. Är Dina föräldrar skilda? Ja ☐ Nej ☐

10. Hur många syskon har Du?

Inga ☐ 1 ☐

2-3 ☐ 4 eller fler ☐

11. Hur många är ni sammanlagt i ert hushåll..... antal personer

12. Arbetar Dina föräldrar?

Mamma arbetar Ja ☐ Nej ☐ Mamma studerar Ja ☐ Nej ☐

Pappa arbetar Ja ☐ Nej ☐ Pappa studerar Ja ☐ Nej ☐

Om de arbetar, vad arbetar de med? mamma:pappa:

13. Får Du hela Ditt studiemedel? Ja ☐ Nej ☐

Om nej, hur mycket får Du då?.....

Här kommer några frågor som har med Din hälsa att göra

14. Hur upplever Du det område Du bor i?

Lugnt Ja ☐ Nej ☐

Stökigt Ja ☐ Nej ☐

Det är ett bra område Ja ☐ Nej ☐

15. Hur upplever Du situationen hemma?

Harmonisk ☐

Stressande ☐

Annat:

16. Har Du några bestämda arbetssysslor i hemmet?

Ja ☐ Nej ☐

Om ja, i så fall vad?.....

17. Får Du ta ett stort ansvar hemma?

Ja ☐ Nej ☐

Om ja, vad för slags ansvar?.....

18. Upplever Du stress ofta?

Brukar Du känna Dig stressad under dagen Ja ☐ Ibland ☐ Nej ☐

Känner Du Dig stressad för att Du inte hinner med skolan Ja ☐ Ibland ☐ Nej ☐

Hinner inte med mina arbetssysslor hemma Ja ☐ Ibland ☐ Nej ☐

Hinner inte umgås med mina kompisar Ja ☐ Ibland ☐ Nej ☐

Jag har för mycket att göra, därför känner jag mig stressad Ja ☐ Ibland ☐ Nej ☐

19. Har Du många kamrater? Ja ☐ Nej ☐

20. Har Du någon pojkvän/flickvän? Ja ☐ Nej ☐

21. Hur många timmar per dygn brukar Du sova ungefär?

.....

22. Hur ofta känner Du dig trött?

Varje dag ☐

Några gånger i veckan ☐

Mindre än en gång i veckan ☐ Aldrig ☐

23. Hur upplever Du Din trötthet?

Stort problem ☐

Mindre problem ☐

Oproblematisk ☐

24. Vad får Dig att må dåligt?

Problem inom familjen Ja ☐ Nej ☐

Problem med skolan Ja ☐ Nej ☐

Problem med mina vänner Ja ☐ Nej ☐

Andra faktorer? Motivera Ditt svar:

.....

.....

.....

25. Har Du någon gång råkat ut för mobbning?

Ja ☐ Nej ☐

Om ja, var eller varför och hur ofta?.....

26. Har Du svårt att säga emot kompisar? Ja ☐ Nej ☐ Ibland ☐

Om ja, varför?.....

.....

27. Dricker Du alkohol? Ja ☐ Nej ☐

Om ja, hur ofta?.....

28. Röker Du? Ja ☐ Nej ☐ Ibland ☐ Feströker ☐

29. Har Du testat på andra droger? Ja ☐ Nej ☐

Om ja, vad i så fall?.....

30. Vilka måltider äter Du under dagen?

Frukost Ja ☐ Nej ☐ Middag Ja ☐ Nej ☐

Kvällsmat Ja ☐ Nej ☐ Lunch Ja ☐ Nej ☐

31. Tycker Du att Du slarvar med maten? Ja ☐ Nej ☐ Ibland ☐

Om ja, varför?.....

.....

32. Har Du bantat någon gång? Ja ☐ Nej ☐

Om ja, varför?.....

.....

.....

33. Skulle Du vilja ändra på din kropp? Ja ☐ Nej ☐

Om ja, varför?.....

34. Anser Du att Du har bra självförtroende? Ja ☐ Nej ☐

35. Vad är livskvalitet för Dig? Motivera Ditt svar:

.....

.....

.....

.....

36. Påverkar reklam Din uppfattning om kroppsidealet? Ja ☐ Nej ☐

37. God hälsa, är det lika med livskvalité? Ja ☐ Nej ☐

38. Anser Du att Du har god hälsa? Ja ☐ Nej ☐

39. Anser Du att livskvalité är att få dela livet med någon Du tycker om Ja ☐ Nej ☐

40. Känner Du att Du är duglig? Ja ☐ Nej ☐

41. Anser Du att livskvalité är att Du känna Dig behövd? Ja ☐ Nej ☐

Här kommer några frågor som har med Din fritid att göra

42. Är Du aktiv i en organiserad fritidsaktivitet? Ja ☐ Nej ☐

Om nej, varför?.....(hoppa till fråga nr 42)

Om ja, vad?.....

43. Hur ofta utövar Du Din fritidsaktivitet?

1 gång/vecka ☐

2-3 gång/vecka ☐

4 eller fler gång/vecka ☐

44. Varför utövar Du diverse fritidsaktivitet?

För att träffa kompisar ☐

För att må bra ☐

För att få finare figur ☐

För att mina kompisar gör det ☐

Annan orsak.....

45. Vad brukar Du göra på Din fritid om Du inte utövar någon fritidsaktivitet?

Arbetar extra Ja ☐ Nej ☐

Träffar kompisar Ja ☐ Nej ☐

Fika med kompisar Ja ☐ Nej ☐

Annat alternativ.....

46. Brukar Du gå ut och festa med kompisarna på helgerna? Ja ☐ Nej ☐ Ibland ☐

Om nej, varför?.....

Om ja, hur ofta?.....

47. Brukar Du och Dina föräldrar umgås på fritiden? Ja ☐ Nej ☐ Ibland ☐

48. **Önskar Du att det skulle finnas fler aktiviteter som är tillgängliga för Dig?**

Ja ☐ Nej ☐

Om ja, vad i så fall?.....

Här kommer några frågor kring Din skolgång

49. **Varför valde Du just denna skola och utbildning?**

För utbildningen jag ville gå på finns här och stämmer in på mina mål Ja ☐ Nej ☐

Jag visste inte vad jag skulle välja för skola eller utbildning Ja ☐ Nej ☐

För att mina kompisar valde denna skola Ja ☐ Nej ☐

Mina betyg var inte så bra därför sökte jag denna skola och utbildning Ja ☐ Nej ☐

Min syokonsulent tipsade mig om den här skolan Ja ☐ Nej ☐

För att det är en bra skola Ja ☐ Nej ☐

Annan orsak.....

.....

50. **Brukar Du vara med på skolgymnastiken?** Ja ☐ Nej ☐

Om nej, varför? Motivera Ditt svar:.....

51. **Finns det någon/något som hindrar Dig från att vara med på gymnastiken?**

Ja ☐ Nej ☐

Om ja, vem eller varför? Motivera Ditt svar:.....

.....

.....

52. **Vad tycker du om skolgymnastiken?** Bra ☐ Dålig ☐ Onödig ☐

53. **Känner du att Du får delta i alla skolaktiviteter?** Ja ☐ Nej ☐

54. **Är det någon eller något som hindrar Dig från att delta i skolaktiviteter?**

Föräldrar Ja ☐ Nej ☐

Av ekonomiska skäl Ja ☐ Nej ☐

Annat skäl.....

55. Är Du engagerad i skolan? Elevråd Ja ☐ Nej ☐
Lektioner Ja ☐ Nej ☐

Om nej, varför?.....

56. Vad är viktigt för Dig för att Du ska må bra?

.....
.....
.....
.....
.....

57. Hur ser Du på Din framtid? Kommer Du att studera vidare eller vad tror Du att Du kommer att arbeta med? Motivera Ditt svar:

.....
.....
.....

58. Vad tycker Du om denna enkät? Motivera Ditt svar:

.....
.....